

DİVAN EDEBİYATI ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

The Journal of Ottoman Literature Studies

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK DERGİ

Sayı 29, İstanbul 2022, 478-515

ŞEYYÂD HAMZA'NIN YENİ BİR ESERİ ÜZERİNE: DÂSİTÂN-I NEMRÛD 'ALEYHİ'L-LA'NE VE İBRÂHÎM 'ALEYHİ'S-SELÂM

Müjgân Çakır

Hanife Koncu

Prof. Dr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, (mjgan.cakir@gmail.com),. ORCID: 0000-0003-1526-9902/Prof. Dr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, (hkoncu@gmail.com), ORCID: 0000-0001-9614-2246/ **Prof. Dr., Mimar Sinan Fine Arts University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Turkish Language and Literature**

Makale Bilgisi/Article Information

Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received:09.09.2022

Kabul Tarihi/Accepted:11.10.2022:

Yayın Tarihi/Published: 30.12.2022

Yayın Sezonu: Güz

Atıf/Citation

Çakır, Müjgân, Koncu, Hanife (2022), “Şeyyâd Hamza'nın Yeni Bir Eseri Üzerine: Dâsitân-ı Nemrûd 'Aleyhi'l-la'ne ve İbrâhîm 'Aleyhi's-selâm”, Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, 29, 478-515.

Çakır, Müjgân, Koncu, Hanife (2022), “On a New Work of Şeyyâd Hamza: Dâsitân-ı Nemrûd 'Aleyhi'l-la'ne ve İbrâhîm 'Aleyhi's-selâm”, Journal of Ottoman Literature Studies, 29, 478-515.

*Bu makale iThenticate programıyla taranmıştır.
This article was checked by iThenticate.*

Şeyyâd Hamza'nın Yeni Bir Eseri Üzerine: Dâsitân-ı Nemrûd 'Aleyhi'l-la'ne ve İbrâhîm 'Aleyhi's- selâm

Özet

14. yüzyılda hamse sahibi şairlerden biri olarak dikkat çeken Şeyyâd Hamza, genel olarak dinî içerikli mesnevîler ve şiirler yazmaktadır. Literatürde *Yûsuf u Züleyhâ*, *Ahvâl-i Kıyâmet*, *Dâstân-ı Sultân Mahmûd*, *Vefât-ı Hazret-i Muhammed Aleyhi's-selâm* ve *Mi'râc-nâme* isimli mesnevîleri bilinen şairin şimdiye kadar bahsi geçmeyen bir eseri Sofya'da Bulgaristan Milli Kütüphanesi OR. 108 numarada kayıtlı "Dâsitân-ı Nemrûd 'Aleyhi'l-la'ne ve İbrâhîm 'Aleyhi's-selâm" başlıklı mesnevîdir. Bu makalede eser tanıtılıp, Şeyyâd Hamza'ya aidiyeti sorgulanacak ve eserin transkripsiyonlu metni ortaya konmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Şeyyâd Hamza, Mesnevî, Hz. İbrahim kıssası, Eski Türkiye Türkçesi.

On a New Work of Şeyyâd Hamza: Dâsitân-ı Nemrûd 'Aleyhi'l-la'ne ve İbrâhîm 'Aleyhi's- selâm

Abstract

Attracting attention as one of the Hamse poets in the 14th century, Şeyyâd Hamza generally writes masnavi and poems with religious content. In addition to the already recognised masnavi poems of the poet in literature such as *Yûsuf u Züleyhâ*, *Ahvâl-i Kıyâmet*, *Dâstân-ı Sultân Mahmûd*, *Vefât-ı Hazret-i Muhammed Aleyhi's-selâm* and *Mi'râc-nâme*, there remains a work named "Dâsitân-ı Nemrûd Aleyhi'l-la'ne ve İbrâhîm Aleyhi's-selâm", which is not yet recognised and currently be found in the National Library of Bulgaria in Sofia with the number OR. 108. Thus, while this study aims to introduce following work and examine its belonging to Şeyyâd Hamza, it will also try to present a transcriptional text of the work.

Keywords: Şeyyâd Hamza, Masnavi, Parable of Hz. Ibrahim, Old Turkish of Turkey.

Giriş

Şeyyâd Hamza isimli bir şairin varlığından ilk kez bahseden Fuad Köprülü, bu şairi *Türk Edebiyatında İlk Musavvıflar* (Köprülü 1993: 236-237) isimli eserinde ve *Türk Yurdu* (Köprülü 2001: 23-27) ile *Körösi Csoma-Archium*'da (Köprülü 1921-1924: 183-190) çıkan makalelerinde ele almıştır. Araştırmacı bu çalışmalarında Şeyyâd Hamza'yı sufi halk şairlerinden biri olarak nitelendirmiş, kaynaklarda ismine tesadüf edilmediğini belirtmiştir. İlk kez Eğridirli Hacı Kemal'in *Câmi'ü'n-nezâ'ir*'indeki 19 beyitlik manzumesiyle şairi tanıdığımızı ifade eden Köprülü, şiirin dünyanın geçiciliğini anlattığı söylemiş ve Hicrî VII-VIII. asırlara ait olabileceğini iddia etmiş, ancak Lâmi'î'nin *Letâif*'inde Nasreddin Hoca ile aralarındaki hikâyenin onun VII. asır şairi olduğunu ortaya koyacağını belirtmiştir. Yine Lâmi'î'deki başka bir hikâyenin onun hece vezniyle şiirler yazdığını kanıtladığını ifade etmiş, Kalenderîler gibi köyden köye şakirtleriyle gezdiğini hikâyeden yola çıkarak söylemiştir ve hakkındaki incelemelerin ihmal edilmemesi gerektiğini vurgulamıştır (Köprülü 2001). Köprülü'nün bu uyarıları araştırmacılar tarafından dikkate alınmıştır ve geçen senelerde Şeyyâd Hamza'nın gerek şahsiyeti gerek yaşadığı yüzyıl gerekse eserleri hususunda onlarca çalışma yapılmıştır, Köprülü'nün verdiği bilgiler değişip güncellenmiştir. Bunların en dikkat çeken şüphesiz şairin yaşadığı dönemi kesin olarak ortaya koyan Metin Akar tarafından yapılan çalışmadır (Akar 1987). Araştırmalar şairin müstakil şiirleri haricinde bir hamsesi olduğunu da ortaya koymuştur (Tavukçu 2009: 593-602). Son yapılan çalışmalarla birlikte şairin şu mesnevîleri literatüre geçmiştir: *Yûsuf u Züleyhâ*¹, *Ahvâl-i Kıyâmet*², *Dâstân-ı Sultân Mahmûd*³, *Mî'râc-nâme*⁴, *Vefât-ı Hazret-i Muhammed Aleyhi's-selâm*⁵.

Yukarıda bahsi geçen mesnevîler haricinde Bulgaristan kütüphanelerinde yapmış olduğumuz proje çalışması⁶ sırasında Şeyyâd Hamza'nın bir mesnevîsine tesadüf etmiş bulunmaktayız. Sofya'da Bulgaristan Milli Kütüphanesi OR. 108 numarada kayıtlı eser, yazmanın 78a-90a sayfaları arasında yer almaktadır. Sayfalarda genel olarak 16 satır mevcuttur. Eser cetvelsizdir, sadece başlık sürh mürekkeple yazılmıştır. Metnin başlığı "Dâsitân-ı Nemrûd 'aleyhi'l-la'ne ve İbrâhîm 'aleyhi's-selâm" şeklinde kaydedilmiştir. Yazmada tâkibe de bulunmaktadır. Yazısı dîvânî hattır. Metin toplamda 389 beyittir ve aruzun "fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün" kalıbıyla yazılmıştır. Şairin adı 386. beyitte aşağıdaki şekilde kaydedilmiştir:

Şeyyâd Hamza ben dağı mücrim kıla
Ümîzüm var kim Çalab rahmet kıla

¹ Eser üzerinde birçok çalışma yapılmıştır burada sadece kitaplaştırılanlar sıralanacaktır: Şeyyâd Hamza, *Yusuf ve Zeliha*, Nakleden: Dehri Dilçin, TDK, İstanbul, 1946; N. A. Anikeev, *Tajjad Hamza: Jusuf i Zelicha*, Moskva, 1992, pp. 159; Şeyyâd Hamza, *Destân-ı Yûsuf*, Haz. Emin Eminoglu, IQ Yay., İstanbul, 2008; Şeyyâd Hamza, *Yûsuf u Zeliha*, Haz. Osman Yıldız, Akçağ Yay., Ankara, 2008; Şeyyâd Hamza, *Yûsuf u Zeliha*, Haz. Ümit Özgür Demirci-Şenol Korkmaz, Kaknüs Yay., İstanbul, 2008; Şeyyâd Hamza, *Yûsuf ve Zeliha*, Haz. İbrahim Taş, Ankara, 2010. 56443,seyyad-hamza--yusuf-ve-zelihapdf.pdf (ktb.gov.tr) [Erişim Tarihi: 13.08.2022]; Bill Hickman, *The Story of Joseph: a fourteenth century Turkish morality play/Sheyyad Hamza*, Syracuse University Press, Syracuse, USA, 2014, pp. 148.

² Eser önce Cem Dilçin tarafından Şeyyâd İsa'ya atfedilerek makaleleştirilmiştir: "XIII. Yüzyıl Metinlerinden Yeni Bir Yapıt: Ahvâl-i Kıyâmet", *Ömer Asım Aksoy Armağanı*, TDK Yay., Ankara, 1978, s. 49-75. Sonra üzerine bir yüksek lisans tezi hazırlanmıştır: Esra Durmaz, *Şeyyad Hamza'nın Ahvâl-i Kıyâmeti*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1994.

³ Sadeddin Buluç, "Şeyyâd Hamza'nın Bilinmeyen Bir Mesnevisi", *Türkiyat Mecmuası*, S. XV, 1968, s. 247-264.

⁴ Gülten Feşel Güzelşik, *Şeyyad Hamza, Mi'râc-nâme*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1996.

⁵ Fatma Turhal Güler, *Vefât-ı Hazret-i Muhammed Aleyhi's-selâm*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1996.

⁶ Bu makale yukarıda bahsi geçen ve Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi BAP birimine bağlı olarak yürütüp tamamladığımız, 2018-13 numaralı, "Anlatı Esasına Dayalı Manzum-Mensur El Yazması Metinler (Bulgaristan'da Bulunan El Yazması Kütüphaneleri Ekseninde)" başlıklı araştırma projesine dayanmaktadır.

Metin tamamen manzum olup sonda bir dua beyti ile Hasan bin Velî tarafından 989/1581 senesinde istinsah edildiğine dair bir kayıt yer almaktadır:

Oğuyanı dirleyeni yazanı

Raḥmetüñle yarlığağıl yâ Ğanî

Bu kitâbı isteyene olsun mübârek murâdın virsün Ḥaḫ tebârek. Kâtibehu Ḥasan bin Velî vaḫt fî sene 989.

Mesnevînin Konusu

Şeyyâd Hamza eserine Allah'ın adını zikrederek başlar. O'nun adıyla başlayan sözlerin şeker gibi tatlı olacağını belirtir. Âhır, Râzık ve Perverdigâr olan, peygamberi kendine dost edinen Allah'tır. Şair peygamber için salat ister, bir destana başlayacağını ifade eder. İlk 7 beyitte bunlardan bahsedip 8. beyit itibariyle hikâyeyi anlatmaya geçer.

Buna göre küfrün âlemi tutup, Tanrı'yı bilen bir kişinin bile olmadığı zamanlarda halkı Nemrûd yönetiyordu, o ve halkı putlara tapıyorlardı. O zamanlar bir peygamber de yoktu, Nemrûd dünyanın kendisinin olduğunu söyleyip tanrılık davasında bulunuyordu. Bir gün halkın içinden akıllı bir hoca "biz Nemrûd'a tanrı diyoruz ama o da bizim gibi bir insandır. Gelin, bir araya toplanıp onun yanına gidelim, Nemrûd'a gökyüzünden şikayet edip yaz ve kış üzerinde hüküm var mıdır görelim" der. Şehrin halkı ona uyarlar ve Nemrûd'un yanına giderler. Ona soğuk, sıcak, kar, yağmur ve rüzgârdan şikayet ederler. Bunların bağlarını kurutup, tahıllarını yaktığını, bostanlarını çürüttüğünü söyleyerek aman dilerler. Nemrûd sözlerini işitince bunlara gökteki Allah'ın bu unsurlara hükmettiğini kendisinin yer tanrısı olduğunu söyler. Sonra da halka sabretmelerini söyler, göğe çıkıp gök tanrısını öldüreceği sözünü verir. Halk yanından ayrılınca, sözünü nasıl gerçekleştireceği konusunda endişelenir. O sırada şeytan gelip gökyüzüne nasıl çıkabileceği konusunu bir kitapta okuduğunu, ona yardımcı olacağını belirtir. Şeytanın isteğiyle Nemrûd beş on akbaba yakalar. Bunları, etrafındaki mızraklara koyunların saplandığı bir tablanın etrafına bağlar. Aç olan akbabalar koyunlara ulaşmak için havalanınca tabla da gökyüzüne çıkmakta, Nemrûd kuşlara koyun eti verip onları yere indirmektedir. Bu düzenek kurulunca Nemrûd yine şeytanın isteğiyle halkı sarayına davet eder, onlara ziyafet verir. Halktan çıkacağı yolculukta kendisine eşlik etmesi için birini seçmelerini ister. Puthaneden bir keşiş seçilir, yola çıkarlar. Keşiş uyuduğu sırada Nemrûd Allah'a kendisine yardımcı olması için yalvarır, duası kabul olunur. Allah Cebrail'i denizden bir balık almaya gönderir, melek balığı Nemrûd'un attığı oka tutar, balık vurulur. Nemrûd ve yanındaki keşiş gök tanrısını öldürdüğünü zanneder. Yeryüzüne geri dönerler. Nemrûd'un küfrü artar, yeryüzü de küfürle dolar. Nemrûd 1700 yaşına gelmesine rağmen hiç hastalanmaz, saltanatı da zenginleşir.

Bir gün tahtında otururken vezirleri ona gece yıldızından daha bahtlı bir yıldız doğduğunu söylerler. Çünkü onlar takvime bakmışlar ve doğacak erkek çocuğun onun saltanatına son verip putları yakacağını görmüşlerdir. Bunu duyan Nemrûd doğacak bütün erkek çocukların öldürülmesi emrini verir. Nemrûd'un Âzer/Târîh isimli bir put yontucusu vardır. Âzer hanımıyla bir çocuk sahibi olmak istemektedir. Eşi hamile kalınca onu gizlemeye karar verir. Hz. İbrahim bir mağarada doğar, annesi arada gelip onu emzirmektedir. Bu durum on yedi ay boyunca devam eder, Hz. İbrahim büyür ve annesine yaratıcı hakkında sorular sormaya başlar. Annesi ona Nemrûd'un tanrı olduğunu söyler, Hz. İbrahim ise mağaradan çıkıp yaratıcıyı arar. Yıldızlara, aya, güneşe bakıp bunların tanrı olmadığını anlar.

Annesi mağaraya gelip Hz. İbrahim'in büyüdüğünü görünce onu eve getirir. Babası ve annesi Nemrûd'un korktuğu oğlanın o olabileceğinden endişe ederler. Bir gün babası ona pazarda satmak üzere putlar verir, ama İbrahim bunların koluna ip takıp, kırar ve yakar. Bunu gören pazar halkı Hz. İbrahim'e saldırır. Eve dönen peygamberi babası bir daha pazara göndermez. Bir bayram günü bütün halk şehrin dışına çıkar, ailesine hasta olduğunu söyleyen Hz. İbrahim geride kalır,

puthaneye gidip baltayla biri hariç bütün putları kırar. Baltayı da büyük put Lat'ın boynuna asar. Şehrin halkı geri dönünce Hz. İbrahim'i yakalayıp Nemrûd'un önüne çıkarır. Onu sorguya çekerler, peygamber putların tanrı olamayacağını anlatır. Onu dinlemezler, bağlayıp derin bir çukura atarlar. Ertesi gün dışarı çıkarır ve ateşte yakmaya karar verirler. Çok büyük bir ateş yakılır, fakat halk Hz. İbrahim'i içine nasıl atacaklarını bilemezler. Bu esnada şeytan gelip onlara cehennemde gördüğü mancınığın nasıl yapıldığını anlatır. Minareden büyük bir mancınık yapılır. Nemrûd, Âzer'den oğlunu ateşe fırlatacak ipi çekmesini ister. Hz. İbrahim'in babası için ettiği dua kabul olunur, peygamber ateşe atılır. Havada bulunduğu sırada Cebrail gelip onu yakalamak ister. Ama peygamber onu ve dört meleği reddedince aradaki perdeler kalkar, Hz. İbrahim istediği gibi Allah'la karşı karşıya kalır. Allah ateşe peygamberi yakmamasını emreder, Hz. İbrahim'in düştüğü yerde bir pınar çıkar, etrafta erguvanlar ve çeşitli çiçekler biter, kuşlar ötmeye başlar. Ona cennet elbiseleri getirilir, tahta oturup yüce bir yerden Nemrûd'a bakar. Ateşin onu yakmaması üzerine Nemrûd'un emriyle bu sefer halk Hz. İbrahim'e büyük taşlar atarlar. Taşlar havada gülsuyuna dönüşüp peygamberin üzerine saçılır. Nemrûd'un Hz. İbrahim'in neden yanmadığı sorusuna ateşe taptığı için böyle olduğu cevabını veren vezir yanıp kül olur. Nemrûd iman getiren kızını öldürmek isteyince havadan bir bulut gelip kızı kapar ve ortadan kaybolur. Bunları gören halkın bir kısmı imana gelir. Hz. İbrahim ateşten çıkıp Nemrûd'un önüne çıkar, imana gelmesini ister. Fakat Nemrûd askeriyle onun ardına düşer. Bir pınarda konaklayan Hz. İbrahim deniz gibi askerin geldiğini görür, Allah'tan bunların hakkından gelecek zayıf bir kulunu göndermesini ister. Duası kabul olununca sinekler ortaya çıkar, orduyu yok eder. Bir sinek Allah'ın emriyle Nemrûd'un burnuna girer, kulları başına tokmakla vurmasına rağmen Nemrûd azab içinde kalarak helâk olur.

Şair 378. beyitten sonra nasihat faslına geçer, kendi zamanında da Nemrûd gibi kibirli insanların olduğunu anlatır. Allah'ın her şeye muktedir ve rahmet edici olduğunu ifade eder. Kendisi için dua edene Allah'ın rahmet etmesini dileyerek eserini tamamlar.

Metnin Şeyyâd Hamza'ya Aidiyeti Meselesi

Kaynakların hiçbirinde Şeyyad Hamza'nın *Dâstân-ı Nemrûd* adlı bir eserinden bahsedilmemektedir. Bu durum anılan mesnevînin ona aidiyeti hususunda kafalarda soru işareti bırakmaktadır. Bu sebeple şaire ait olduğu belirtilen diğer eserlerle *Dâstân-ı Nemrûd* arasında kısa bir mukayese yapılmış ve bu karşılaştırma sonucundan hareketle bir değerlendirme yoluna gidilmeye gayret edilmiştir. Yapılan mukayese şöyle maddeleştirilebilir:

1. Şeyyâd Hamza, her şeyden önce dinî-tasavvufî muhtevalı eserler yazan bir şairdir. Şiirleri yanında bütün mesnevîleri konularını bu menbaadan almaktadır. *Ahvâl-i Kıyâmet*, *Yûsuf u Züleyhâ*, *Mi'râc-nâme*, *Vefât-ı Hazret-i Muhammed Aleyhi's-selâm*, *Dâstân-ı Sultân Mahmûd* gibi makalemize konu olan mesnevîsi de konusunu *Kur'ân-ı Kerîm*'den alan bir metindir. Ancak şu hususa da dikkate etmek gerekir ki ilk dönem mesnevîlerinin en dikkate değer karakteristik özelliklerinden biri dinî muhtevalı olmalarıdır.
2. Şairin yazdığı mesnevîler, *Yûsuf u Züleyhâ* hariç, basit planlı olup, içlerinde klasik mesnevî bölümleri bulunmamaktadır. İncelediğimiz mesnevî de bu tip bir kuruluşa sahiptir. Metnin başında müstakil tevhid, münâcât, na't vb. bölümler ile sonunda müstakil bir hâtîme bölümü yoktur.
3. Şeyyâd Hamza, beyit sayısı olarak daha ziyade hacimsiz metinler kaleme almıştır. *Ahvâl-i Kıyâmet* 289 beyit, *Dâstân-ı Sultân Mahmûd* 79 beyit, *Vefât-ı Hazret-i Muhammed Aleyhi's-selâm* 366 beyit, *Mi'râc-nâme* ise 566 beyittir. Bunlar içinde en uzununu, 1529 beyitle *Yûsuf u Züleyhâ* mesnevîsidir. Bu husus yani az beyitli eserler kaleme alınması durumu, *Dâstân-ı Nemrûd*'un beyit sayısı açısından da uygundur.

4. Şeyyâd Hamza yazdığı eserlerde birçok kere aruz hatalarına düşer, bu metinde de aruzla ilgili problemler dikkat çekmektedir. Bu husustaki bir başka özellik de şairin beyitlerinde mahlasına tesadüf eden zihaf gibi hatalardır. Şeyyâd Hamza'nın gerek:

Şeyyâdı Hamza tab uzat sözüni

Kim biliser Hakkı kuru sözile (Merhan 2006: 165)

şeklinde müstakil şiirlerinde, gerek:

Şeyyâd Hamza [sen]sözi uzatmağıl

Sen seni gör ayruğı gözetmegil (Buluç 1968: 255)

şeklinde *Dâstân-ı Sultân Mahmûd'* unda, gerek:

Şeyyâd-ı Hamza kemîne kıl senün

Yazuğın bağışlağıl yâ Rab anuñ (Şeyyâd Hamza 2010: 120)

şeklinde *Yûsuf u Züleyhâ'* sında yer alan beyitte, gerekse:

Şeyyâd Hamza bunlaruñ ile dürüş

Haşr olagör bunlaruñ ile biliş (Durmaz 1994: 55)

Şeklindeki *Ahvâl-i Kıyâmet'* inde yer alan beytinde mahlasının bulunduğu yerde aruz kusurlarına tesadüf edilmektedir. Benzer bir kusur da incelediğimiz mesnevîde karşımıza çıkmaktadır:

Şeyyâd Hamza ben dahı mücrim kıla

Ümizüm var kim Çalab rahmet kıla

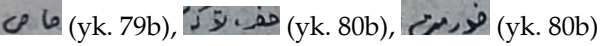
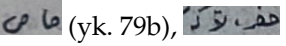
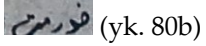

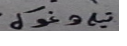

Dolayısıyla şairin mahlasına hep yukarıdaki şekilde yer verdiğini söyleyebiliriz.

5. İlk dönem metinlerinde çokça karşılaştığımız fâilâtün / fâilâtün / fâilün kalıbı, Şeyyâd Hamza'nın tüm mesnevîlerinin kalıbıdır. *Dâsitân-ı Nemrûd'* da da aynı kalıp kullanılmıştır.
6. Bir şair, her ne kadar içinde bulunduğu edebiyat ortamına ve temsilcisi olduğu edebiyatın benzetme dünyasına, mazmun ve motiflerine, dil ve söyleyiş özelliklerine bağlı kalsa da o şairin mutlaka kendine mahsus, ayırdedici bir dil ve üslubu vardır. Şeyyâd Hamza'nın hamsesindeki eserlerin hepsinde Eski Anadolu Türkçesi kelime kadrosu, dil ve üslup özellikleri görülmektedir. Aynı durum *Dâsitân-ı Nemrûd* için de geçerlidir.
7. Şairin 5 mesnevîsiyle oluşan hamsesinde imlâ ve yazılış problemleri ilk göze çarpan özelliklerdendir. Arapça ve Farsça kelimelerdeki aksaklıklar, aynı kelimenin farklı yazımı, Türkçe kelimelerin imlâsındaki tutarsızlıklar vb. görülmektedir. Benzer imlâ hususiyetleriyle *Dâsitân-ı Nemrûd'* da da karşılaşılmaktadır.
8. Âmil Çelebioğlu'nun ifadesiyle halk tipi mesnevîler ya da diğer bir tarifile basit planlı mesnevîler okunmak için değil, *dinlenmek* için yazılmışlardır (Çelebioğlu 1999: 45). *Dâsitân-ı Nemrûd* da Şeyyâd Hamza'nın diğer metinleri gibi, bu ihtiyaca cevaben yazılmış bir metin olarak gözükmektedir.

Tüm bu veriler bir araya getirilip değerlendirildiğinde, *Dâsitân-ı Nemrûd'* un ihtiyat kaydıyla olmak üzere, Şeyyâd Hamza'nın bilinmeyen, kaynaklarda yer almayan yeni bir eseri olabileceği ifade edilebilir.

Metnin İmlâ Özellikleri

Dâstân-ı Nemrûd, daha ziyade halka hitap eden bir metin özelliği taşıdığından, ilk dönemde kaleme alınan manzum ve mensur hemen pek çok eserde karşılaşılabilen ve genel imlâ özelliklerinin dışına çıkan bazı hususiyetlere sahiptir. Öncelikle eser, Eski Anadolu Türkçesiyle yazılmıştır ve genel itibarıyla o dönemin özelliklerini taşımaktadır. Mesnevîyle ilgili birtakım hususiyetlere aşağıda temas edilmiştir:

- H’ veya “H” harfleri ile başlayan kelimelerin yazımı zaman zaman hatalı olarak kaydedilmiştir:
 (yk. 79b), (yk. 80b), (yk. 80b)
- Bazı Arapça ve Farsça kelime aslî sesinde olmadığı hâlde sesli harf eklenmiştir:
 Emr: (yk. 81a), cevşen: (yk. 80a), râhat: (yk. 80a), kudret: (yk. 83b),
 sâ'at: (yk. 85a)
- Bazı Farsça kelimeler Türkçeleştirilmiş olarak kullanılmıştır. Meselâ metnin tamamında “büt, büt-hâne” yerine “put, put-hâne” şekilleri tercih edilmiştir
 (yk. 78a), (yk. 80a)
- Aslî sesi “p” olan “pîşe” kelimesi metinde geçtiği yerlerde bişe-bişe şeklinde yazılmıştır:
 (yk. 82b), (yk. 87a)
- Aslî sesi olmamakla beraber “derd” kelimesi “dert” biçiminde yazılmıştır: (yk. 81a)
- Bazı Arapça kelimelerin yazımında farklılıklar olduğu, tutarlılık olmadığı görülmektedir. Meselâ “keşîş” kelimesi, (yk. 82a), (yk. 80a), (yk. 80a) gibi farklı şekillerde yazılmıştır
- “Tîzrek” kelimesinin metinde “tîzirek” (yk. 79a) şeklinin tercih edildiği görülmektedir:
- “Gövde” kelimesi metinde “gögde” (yk. 80a) şeklinde yazılmıştır
- İnce sıradan gelmesi gereken kimi ekler kalın şekilde yazılmıştır: N’eyledüğüñ (yk. 79b)
- Genitif eki, yer yer vokalli yer yer de klasik imlâsında olduğu gibi vokal konulmadan yazılmıştır. Metinde aynı beytin ilk mısrasında vokalsiz, ikinci mısrasında ise vokalli yazımı görülmektedir:
 (yk. 82b)
- “Çünkü” edatı (yk. 84a) şeklindeki yazımda da görüldüğü üzere aitlik eki olan “ki” gibi yazılmıştır.

Çevriyazılı Metinde İzlenen Yol

1. Metinde aslî sesinde vokal olan ve bu sesi yazılmayan kelimeler düzeltilmiş, bu durum dipnotta gösterilmemiştir: keşîş gibi.
2. Nokta zafiyeti olan kelimeler asıl şekilleriyle alınmış, bu husus dipnotlarda belirtilmemiştir: Hâş, Hâş vb.
3. Vezin ve anlamın tamamlanması açısından gerekli olan yerlere yapılan eklemeler [] işaretiyle gösterilmiştir: resûl [ü] ol (b. 5), dağı [kamu] hem (b. 9) vb.

4. Herhangi bir şekilde veznin düzeltilemediği yerlerde bu durum dipnotlarda belirtilmiştir.
5. Vokallere tesadüf eden vezin kusurları dipnotlarda gösterilmemiştir.
6. Eski Anadolu Türkçesi metinlerinden sık karşılaşılan vokal birleşmeleri _ işaretiyle gösterilmiştir: bulara_irte (b. 61), Anası_eydür (b. 171).
7. "Yalıñ" kelimesi metinde geçtiği yerlerde "yaluñ" şeklinde yazılmış ve metnin yansıtılması adına yazıldığı gibi alınmıştır.
8. Büt, büt-hâne, büt-tırâş gibi "büt" kelimesi ve onunla yapılan birleşik kelimelerin hepsi "put (b. 151), putları (b. 247), put-hâne (b. 248), put-tırâş (b. 200) örneklerinde görüldüğü gibi yazılmış ve yine nüshanın yazım özelliklerini belirtmek adına metinde yazıldığı gibi alınmıştır.
9. Pîşe-kâr (b. 150) kelimesi metinde bîşe-kâr (b. 291) şeklinde de yazılmış, geçtiği yerlerde metne tâbi olunmuştur.
10. Yazmada bazı Arapça ve Farsça kelimelerde aslî ses olmayan vokaller de yazılmış (râhât, cevşân, kûdret gibi), ancak metinde bu tarz kelimeler aslî şekliyle alınmış ve farklı yazılışlar dipnotlarda gösterilmemiştir.
11. Derd kelimesi mesnevîde "dert" (b. 103) biçiminde yazılmış, yazıldığı gibi alınmıştır.
12. Dünyâ", "illâ", "zîrâ" kelimeleri bulunduğu yerde vezin gereği "dünye", "ille" ve "zîre" şeklinde de okunmuş ve bu durum ayrıca dipnotlarda belirtilmemiştir.

METİN

[78a]

Dāsītān-ı Nemrūd ‘Aleyhi’l-la’ne ve İbrāhīm ‘Aleyhi’s-selām

— . — — / — . — — / — . —

1. Başlayalım Allāh adıyla söze
Anuñ için sözüñüz olsun bize
2. Sözüñüz Allāh adıyla olmağın
Bal bigi datlu şekerlerden şīrīn
3. Allāh adından dağı yegrek ne var⁷
Oldur Āhır Rāzık u Perverdigār
4. Ol durur bu ‘ālemüñ darışduğı
Ol benüm dip birbirine düşdüğü⁸
5. Ol durur dostum diyen peygambere
Ol resül [ü] ol şefi’ü’l-maḥşere
6. Hoş şalavāt virür iseñ [sen] aña
‘Işık ile bir dāstān eydem saña
7. Saña Kur’ān’dan diyem bir hoş haber⁹
‘Işık ile diñle bu sözi mu’teber
8. Devr içinde dutdı kāfir ‘ālemi
Yoğ idi bir tañr[ı] bilür ādemī
9. Nemrūd idi meger ol ḥalka ḥakem¹⁰
Put-perestler idi dağı [kamu] hem
10. Ne nebī var idi ayruğ ne velī
Ser-te-ser dutmuş idi kāfir anı
11. Nemrūd ol dem dünya benüm dir idi
Tañrılık da’vāsını kılar idi
12. Bir gün ol ḥalkuñ bir uşullucası
Mu’teber sözi geçer key ḥvācesi
13. Ol maḳāmda otururken ekşerin
Söyledi bu ‘ādeti Nemrūd sözün

7 ne var: ne ne var (metinde).

8 dip: diyüp (metinde).

9 Kur’ān’dan: **وعائره** (metinde).

10 ḥalka: ḥalvetlerde (metinde).

14. Kim biz işbu Nemrûd'a tañrı dirüz
Toyururız anuñ nesini yirüz¹¹
15. Ol dañı bizcileyin[dür] âdemî
Tañrılığdan neyiçün urur demi¹²
- [78b]
16. Anda dañı saç saķal [u] ķaş [u] göz
El ayak burun ķulaķ ağız u yüz
17. Ne ki bizüm ħâlümüzdür ne kim ol
Bizden anuñ ħâli ayruķsı degül
18. Yazın ıssı oldu dir taġa ķaçar
Ķışın üşür ü ħânelere göçer¹³
19. Ne ķışa ħükmi var anuñ ne yaza¹⁴
Pes nicesi tañrılık eyler bize
20. Gelüñ imdi bir yire dirilelüm
Nemrûd'a gökden şikâyet idelüm
21. ħükmi var mı görelüm yaza ķışa
Cümlemüz ķâyim duralum bu işe
22. Çün bular bu ķavli [hep] berkitdiler
Bir key işit anları kim n'itdiler
23. Bir gün ol şehriñ ħalâyıķı tamâm
Geldiler Nemrûd ķatına ħâş u 'âm
24. Cümlesi el ķavşuruban durdılar
Yüzlerini yire yaluñ urdılar¹⁵
25. Didiler Nemrûd'a iy şâh-ı cihân
Bir gilemüz var saña ķılam beyân¹⁶
26. Nemrûd eydür gileñüz kimden ise
Cânın alayum anuñ insân ise
27. İtdiler kim gilemüz âdem degül
Issı şovuk ķar u yağmur yildir ol

¹¹ Mısraın vezni problemlidir.

¹² urur: arar (metinde).

¹³ ü: (metinde).

¹⁴ ķışa: ķuşa (metinde).

¹⁵ Yüzlerini yire yaluñ: Yaluñ yüzlerini yire (metinde).

¹⁶ ķılam: kılalum (metinde).

28. Kış ile zemherîde dür bigi qar yağar¹⁷
Yazın erir seyl gelür taḥıl yaqar
29. Issı yıl esince bāğlar qurudur
Qatı yağmur yağsa büstân çürüdür
30. Vaqt ile taḥlumuz biçemezüz
Degmeñüz (?) yirden yire göçemezüz
31. Qışın irer ekerüz buğdayumuz
Senden artuq kim yiyiser qayumuz
- [79a]
32. Yile buyur degmeñüz (?) kim esmesin
Seyl gelüp taḥıllarumuz basmasun
33. Yağmura buyur ki vaqtiyla yağa¹⁸
Güneşe buyur ki tizerek toğa
34. Añsızın gök gürledürsin dem-be-dem
Kimse evinden çıkamaz bir qadem
35. Tolu yağar doqıncak baş yarar
Ol daḥı senüñ ne işüñe yarar
36. Nemrüd işitdi bularuñ sözini
Gör ki kime urur [ol] kend'özini
37. Eydür anı işleyen ben degülem
Meger anı isteyem gökde bulam¹⁹
38. Size ol gök tañrısındandır bu iş
Andan olur ıssı şovuk yaz u qış
39. Ben bu yir tañrısıyam ol gökdedür²⁰
Bencüleyin ol size mi görünür²¹
40. Didiler imdi bize n'itmek gerek
Nemrüd eydür size ḥayr itmek gerek
41. Şabru idüñ üç daḥı göge çıkam
Öldürem anı size fariğ olam
42. Gitdi anlar qaldı Nemrüd guşşalu
Geldi iblīs Nemrüd'a eydür delü

¹⁷ Mısram vezni problemlidir.

¹⁸ ki: kim (metinde).

¹⁹ gökde: göklerde (metinde).

²⁰ gökdedür: göklerde durur (metinde).

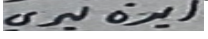
²¹ Bencüleyin: Sencüleyin (metinde).

43. Bunca ne ğuşşalanursın gözüñ aç
Ben anı direm saña andan ħarâc
44. Ben kitâbda okuyuban bulmuşam
Seni ağasuñı [andan] bilmişem
45. Saña bir ta'rif düzem işit beni²²
Anuñ ile göge ağduram seni
46. Nemrüd işitdi bunu sevindi hoş
Didi bunuñ sözün[i] dutayum uş
47. İblīs eydür var biş on kerkes getür
Urdurban tizerek işüñ bitür
[79b]
48. Ağdı kerkesler durur tağdan tağa²³
Ya'nı ol kuşlar ile göge ağa
49. Düzdi iblīs tahtadan bir şış ħâne²⁴
Bir büyük tabla gören bir uşana
50. Dili yaşşı çevresi bir er boyı
Şöyle düzdi anı ol la'net şoyı
51. Getürür Nemrüd dağı kerkesleri
Bir key işit n'eyler ol ħiç-kesleri
52. Şöyle düzdi tablaya ol kuşları
Şanasın her gün oydu işleri
53. Çevresinde süñüler kor tablanuñ
Şöyle muħkem berkidür bendin anuñ
54. Aşdı ol süñülere koyunları
Oldı[lar] ol kuşlaruñ oyunları
55. Oturur tablada kuşlar [hepsi] aç
Göge çıkaraydı biñ biñ kulaç
56. Nemrüd üstine bular uçar idi
Havâda ağızların açar idi
57. Nemrüd ağızlarına_et koyar idi
Çünkü bunlar et ile toyar idi

²² ta'rif : (metinde).

²³ Ağ urdu: Ağdı (metinde).

²⁴ tahtadan bir şış ħâne: tahtından bir şış (metinde).

58. Arķun arķun yire iverler idi
Uçduđı maķāma ķonarlar idi
59. Ćunki iblīs ķuřları dūzdi revān
Nemrūd eydūr iřūñi ķılđıl ‘iyān
60. Halkı yarun sarāyına da‘vet it
Kim olalar saña küllī mu‘teķīd
61. Didi bulara_irte göge giderüm
Kim size gök tañrısını n’iderüm
62. Bir kişi al git bulardan kim göre
N’eyleduđuñ gele tañıķluk vire
63. Halkı Nemrūd okudı sarāyına
Da‘vet itdi yoħsulına bayına
- [80a]
64. Dökdi ni‘met buları hep toyladı
Ne ki şeytāndan işitdi söyledi
65. Didi yarın ben bu göge ađayum²⁵
Gögdeleri yire hem birađayum
66. Alayın gök tañrısınun illerin
Keseyin yađmurları [vü] seyllerin
67. Vaķt ile yağmur u ķar yađdurayum
Yirdekileri göge ađdurayum
68. Ben olayın tañrısı yirün gögün
Varun görüben ögün
69. Bir ‘aziz şeyhünüzi ķořun baña
Geldüğüm vaķtını şorasız aña
70. Küllisin eydivire n’itdüğümü
Tañrıla nice[si] ceng itdüğümü
71. Var idi put-hānede bir key keşiş
Put-hāneden çıķmaz idi yaz u ķiř
72. Vardılar getürdiler ol keřiři
Didiler yoķdur bunuñ bigi kişi
73. Aldı Nemrūd ol keřiři yanına
Meřgöl oldı yarağına yatına

²⁵ ben bu: bu ben (metinde).

74. Aldı kılıç oğ [u] yay cevşen ü ğul²⁶
Bir çuval toprak dağı bir kara çul
75. Uçdı ol kuşlar ete bağa bağa
Çıkdı Nemrüd keşîş ile 'ayyûka
76. Kuşlar acıgup çıkar döñe döñe
Şöyle çıkdı kim yakın kıldı göge
77. Nemrüd'ün kulağına çarh âvâzı
Gelür idi hem ferîşteler sözi
78. Nemrüd eydür keşîşe bir lahza yat
Bir dem uyu kim cânuñ ola râhat
79. Çok uyuma kim göresin bî-riyâ²⁷
Ben nice oğ atduğumu tañrıya
- [80b]
80. Yatdı keşîş uyku bağladı gözün
Durdı Nemrüd toprağa urdı yüzün²⁸
81. Dartdı yırttı yaqasın açdı başın
Hâzrete karşı dökerdi göz yaşın
82. 'Uryân oldı geydi ol kara çulı
Ol Çalab'ün bî-çâre mücrim kulı²⁹
83. Toprağı koyar başına ağlayu
Gözlerinden yaşlar akar çağlayu
84. Ol kara toprağa sürer yüzini
Şöyle hor eyleyüben kend'özünü
85. Eydür ey cevmerd Çalab ey pâdişâh
Düşmenüñem saña geldüm yâ İlâh
86. İlle dostuñ bigi beni doylağı
İBen 'âşî kuluña rahmet eylegil
87. Hâzretüñe gelmişem hürmet uma
Ben bî-çâre kuluñı maħrûm koma
88. Gerçi hâzretüñde karadur yüzüm
Halk içinde yalan eyleme sözüm

²⁶ ğul: ğıl (metinde).

²⁷ uyuma: uyama (metinde).

²⁸ Durdı: Düzdi (metinde).

²⁹ bî-çâre: (metinde).

89. Senüñ ile uğraşuram [ben] i şāh
Yine sen olğıl baña püşt [ü] penāh
90. Beni maħrūm eylemegil yā Kerīm
Yā Kerīm [ü] yā Qadīm [ü] yā Raħīm
91. Saña yüz dutanı maħrūm komaduñ³⁰
Sen revā kıl hācetin ben Nemrūd' uñ
92. Öyle didi secde kıldı Çalab'a
Düşdi feriştelere içre ġālibā³¹
93. Didiler ey Hāq buyur yanduralum
Külını gökden yire indürelüm
94. Emr geldi siz işüñüze oluñ
Menzili luṭf [u] keremdür bu yoluñ
95. Gerçi Nemrūd' uñ keremi yok durur
Bizüm āhır raħmetümüz çok durur
[81a]
96. Durdı Nemrūd secdedeyiken örü
Geydi çıkardığı donları girü
97. Burdı bıyığın şığadı saçalın³²
Dağdı kılıcın u geydi çuçalın
98. Dökdi oğların [u] kırdı yayını
Düzdi bir demde savaş kolayını
99. Urdı ışığı başına bağladı kış
Hem uyandı ol yanındağı keşış
- 100.Emr geldi Cebrā'ıl'e iy emīn³³
Bir balık al Nemrūd için dutma kīn
- 101.Nemrūd' uñ oğına karşı dut anı
Üstine saçılın ol balık kanı
- 102.Anı görsün Nemrūd olsun şādmān
Gerçi kim ol bize getirmez imān
- 103.Ben anuñ dileğini kıldum revā
Dertlülere bu kapudadur devā

³⁰ yüz: yavuz (metinde).

³¹ Düşdi: Düşti (metinde).

³² Burdı: Burudı (metinde).

³³ Emr: Emīr (metinde).

104.Çün emîr geldi [ki] maħrûm gitmesün
Varuban bizden şikâyet itmesün

105.Key işidüñ siz anuñ cevmerdluğın
Zî-kerîm durur o Rabbü'l-'âlemîn³⁴

106.Düşmenüñ göñlini şöyle şaklar ol
Dostına 'aceb neler bırakur ol

107.Karşu Nemrüd oқını gezler durur
Kim gele karşuma dir gizler durur

108.Çünkü Cebrâ'îl'[e] buyurdı Hâlîk
Cebrâ'îl aldı deñizden bir balıқ

109.Aldı ol balığı geldi hâzrete
Ya'nî Nemrüd oқına karşu duta

110.Balıқ eydür Cebrâ'îl'e ben seni
Gördüğüm yok kime iltürsin beni

111.Cebrâ'îl eydür [ki] Nemrüd oқına
Karşu dutaram ki saña doқına

[81b]

112.Balıқ ol dem inledi [hep] zâr zâr
Eytdi kim iy Hâlîk [u] Perverdigâr

113.Ben ne suç eylemişem yâ Rab saña
Kim beni karşu dutarsın sen aña

114.Benden artuқ kullaruñ [var] şad hezâr
Arada ancaқ benüm suçum mı var

115.Bir kâfire dökdürürsin kanumuz
Ne suç eyledüm saña sulţanumuz

116.Geldi şol dem balığa Hâқ'dan bir ün
Ben seni dostum didüm dutdum i nün

117.Düşmene karşu duranlar dost olur³⁵
Dost için oynamayan baş süst olur

118.Dost didüm şaldum seni ben düşmene
Dost iseñ benüm için bulaş қana

119.Çünkü geldi balığa Hâқ'dan nidâ
Ol nidâ 'ışқına cân kıldı fidâ

³⁴ Zî-kerîm durur o: Zî-kerîmdür ol (metinde).

³⁵ Düşmene: Düşmânuma (metinde).

120. Cebrā'īl elinde iken ol balık
Sıçrayuban oğa doqındı bayık
121. Ol balık[ıñ] qarnı oğa sanculur
Keşışüñ üstine qanı saçılır
122. Karañu oldı havā bulut qapar
Durdı keşış Nemrū[d]'uñ elin öper
123. Havādan quşlar gelür yire iner
Doğru geldi olduğı yirde qonar
124. Gördiler Nemrūd geldi havādan
Ol keşış dahı yanında sağ esen
125. Şordılar ol keşışe n'itdügini
Tañrısıyla nice ceng itdügini
126. Hem keşış gördi yayı qurduğınu
Oq ile bir nesne[yi] urduğınu
127. Bunlara gösterdi geydügi donı
Üstine saçılan ol balık qanı
- [82a]
128. Ol halāyık Nemrūd'a inandılar
Zīre kim Nemrūd gerçek şandılar
129. Nemrūd ulu beglerini kığırur
Şāzlık eyler tefādiler urur
130. Eytdi cümleñüzi göge ağıduram
Degmeñüze key ulu şādlar virem
131. Uşta gök tañrısınıñ bitdi işi³⁶
Bunlara danuq getirdi keşışı
132. Bir zemān Nemrūd gerinüben sürer³⁷
Küfri artar dünyeye kāfir ürer
133. Doldı kāfir ser-te-ser yir yüzine
Ala Nemrūd girü qā'im sözine
134. Biñ yidi yüz idi Nemrūd'uñ yaşı
Ne teni ağırdı bir gün ne başı

³⁶ bitdi: bitti (metinde).

³⁷ gerinüben: gerünür ten (metinde).

- 135.Şöyle artdı rûz davar mâl genc
İlle bir gün ne ölüm geldi ne renc
- 136.Ĥāşekî dört yüz vezîri var idi
'İlm ile her biri kıl yarar idi
- 137.Tahtda bir gün Nemrûd oturmuş idi
Başına gevherlü tâc urmuş idi
- 138.Dört yüz altun kürsîde dör[t] yüz vezîr
Nemrûd'a karşı oturup gör ni dir
- 139.Didiler bu gece bir yıldız ulu
Doğdı senüñ yılduzuñdan bahtlu
- 140.Taḡvîme baḡduḡ anı gördük bu gün
Bir kişi ḡopasıdur key zü-fünün
- 141.Ḳaşd idesidür ḡapuñı yapmaḡa
Ṭapduḡuñ putları oda yaḡmaḡa³⁸
- 142.Sañâ uyan ḡalkı hep öldüriser
Put-ḡânelerüñ oda yandurisar
- 143.Key ḡatı düşmân olısar ol sañâ
Şimdiden ne ise [tedbîr] kıl añâ
[82b]
- 144.Daḡı añâ raḡmine düşmedin ol
Zinhâr andan saḡını hem asra bil
- 145.Nemrûd eydür anı bañâ bir buluñ³⁹
Añâ raḡmine ne vaḡt düşer bilüñ⁴⁰
- 146.Ḳün añâ raḡmine düşe göresiz
Erkek oḡlan ṭoḡıcak öldüresiz
- 147.Nemrûd'uñ ḡükmiyle şehri gezdiler
Yüklü 'avratlar[ı] bir bir yazdılar
- 148.Ḳanda kim kız doğdıyısıa ḡodılar⁴¹
Erkek oḡlan doğıcak öldürdiler⁴²
- 149.Doḡan oḡlanları Nemrûd bir zemân
Ḳırdı hîḡ kimseye virmedi amân

³⁸ Ṭapduḡuñ: Ṭapmaduḡuñ (metinde).

³⁹ Bañâ: (metinde).

⁴⁰ Añâ raḡmine ne vaḡt: Ne vaḡt añâ raḡmine (metinde).

⁴¹ kız: ḡuz (metinde).

⁴² oḡlan: oḡlanı (metinde).

150. Nemrūd' uñ bir pīşe-kārı var idi
Put-ḥānede putların yonar idi
151. Tārīḥ idi put yonucınuñ adı⁴³
Pīşeyiçün ḥalk aña Āzer [d]idi
152. Oğlı kıızı yoğ idi ol Āzer' uñ
Tañrıyla eyleyügör bāzāruñ
153. Āzer eydür 'avratına n'oladı
Bize daḥı bir oğul olaydı⁴⁴
154. 'Avrat eydür tañrıya geñez durur⁴⁵
Cümle çok anuñ ḳatında az durur
155. Āzer ol gice yatur 'avrat ile
'Avrat oğlana ḳalır ḳudret ile
156. Ala Āzer 'avratını gizledi
Oğlı vücūda gelince gözledi⁴⁶
157. Didi 'avrat doğururken oğlanı
Olmasın [hiç] kimse işide anı
158. Güç ile duta elümüz düzele
Tā ölince ol bize bir ḫağ ola
159. Şehr ucında bir mağāra var durur⁴⁷
Oğlanuñı gice var anda ḫoğur
- [83a]
160. Key şaḳın ḳoñşularından duymasun
Danla varğıl kimse saña uymasun
161. Vardı Āzer 'avratı mağāraya
İbrāhīm' i ḫoğurur bir araya
162. İbrāhīm ol dem mağārada ḫoğar
Şanasın ol mağāraya nūr yağar
163. Bir şüretde ayuñ on dördi bigi
Añsuzın görenleruñ gider ögi⁴⁸

⁴³ adı: idi (metinde).

⁴⁴ oğul: oğlancuḳ (metinde).

⁴⁵ geñez: gevez (metinde).

⁴⁶ oğlı: oğlan (metinde).

⁴⁷ var durur: vardur (metinde).

⁴⁸ Añsuzın: Añsuzını (metinde).

164. Bilini bağırdâğ ile bağladı
Anası anı göricek ağladı
165. Aldı şubh olunca emzürdi anı
İrte oldı qodı gitdi ağladı
166. Gider illâ gözleri yaşı aqar
Girü döner ol mağāraya baqar
167. Gör[di] mağāra qapusı çün açuq
Eydür iyvāy n'ideyin qapusı yoq
168. Kudret ile bir kaya tağdan qopar⁴⁹
Ol mağāra qapusın ol dem qapar⁵⁰
169. Çün mağāra qapusına taş gelür
Allāh'a ferishteler baş indürür
170. Anası anı göricek şükr ider
Vir şalavāt ideyüm ger ne ider⁵¹
171. Anası_eydür hele ben gidem eve
Keklicaq gelem girü ive ive
172. Bunlar[ı] didi_anası eve gider
İşit imdi kudret-i Haqq'[ı] n'ider
173. On yidi ay İbrāhīm anda qalur
Güni ayca ayı bir yılca olur
174. İki günde anası bir kez gelür
İbrāhīm dağı büyürek ulalur
- [83b]
175. Anasına bir gün eydür İbrāhīm
Ana saña rızq viren tañruñ [da] kim⁵²
176. Seni kim yaratdı rızquñ kim virür⁵³
Şol atamuñ tañrısı yā kim durur
177. Anası eydür senüñ ben benüm Āzer⁵⁴
Āzer ol atañ durur putlar düzer

⁴⁹ qopar: qapar (metinde).

⁵⁰ qapar: qopar (metinde).

⁵¹ ne ider: n'ider (metinde).

⁵² rızq: (metinde).

⁵³ rızquñ: rızquñı (metinde).

⁵⁴ Mısraın vezni problemlidir.

178.İlle atañ tañrısı Nemrūd durur
Yonduğı put Nemrūd'[a] ma'būd durur

179.İbrāhīm bu sözi işitdi delīm
Fikre yandı doldı teşvīşe 'azīm

180.Anası ol dem mağāradan gider
İşit imdi tañrınıñ emrin n'ider

181.İbrāhīm ol dem mağāradan çıkar
Bir dem işbu dünya yüzine baçar

182.Göricek dünyāyı diñledi 'azīm
Ağşam idi çıķduğı dem İbrāhīm

183.Gökde bir yıldıza düş oldı gözi
Tañrı şandı İbrāhīm ol yıldızu

184.Didi beni yaradan budur meger
Tañrı şandı yıldızu şol dem o er⁵⁵

185.Bir sa'āt dağı geçicek ay çıkar
İbrāhīm yıldızu kıor aya baçar

186.Didi tañrı ol degülmiş bu durur
Zīre yüzi andan nürlü durur⁵⁶

187.Ay o baķdı çün şabāh oldı güneş
İbrāhīm tañrı diyü kıor idi baş

188.Didi ol tañrı degül[dür] bu durur
Bunuñ ile dünya dolu oldı nür

189.Ķulmuş anlar dağı bu [kim] ola şāh
Kim ola bunuñ ile bir pādışāh

190.Gün doğıcak kıalması anlarda nür
Ölüler dirildi gözlü oldı kūr

[84a]

191.Çünki güneş dağı dolandı girü
Dünye şem'[i] yavı kıulındı girü

192.İbrāhīm eydür bular tañrı degül⁵⁷
Sen buları yaradanı iste bul

⁵⁵ er: ger (metinde).

⁵⁶ Mısraın vezni problemlidir.

⁵⁷ bular: bunlar (metinde).

193. Tañrı ölmez dolanup girü toğar
Doğup uyağup tırup inüp ağar
194. Tañrıda yok hareket cünbüş-i hâl
Tañrı oldur kim aña yoğdur zevâl
195. Tañrı bunları yaradandur hemîn
Anda didi "lâ uhibbu'l-âfilîn"⁵⁸
196. Tañrı diyüben buları sevmeyem⁵⁹
İsteyem ben tañrı hîç uyumayam
197. Anası geldi girü mağāraya
Gördi İbrâhîm'[i] beñzemiş aya
198. Aldı anı evine iltür gice
İşbu söz[i] ideyin aḥvâl nice
199. İrte vardı atasını kığırur
Eydür oğluñ geldi bir gel anı gör
200. Atası cendârî [vü] hem put-tırâş
Gündüzin ağaç yonarsın gice daş
201. Geldi gördi oğlanı bedr-i tamâm⁶⁰
Didi hoş geldüñ oğul virdi selâm
202. Nemrüd işide diyüben kazdılar
Ḥalvet İbrâhîm[e] bir ev düzdiler
203. Anası dir görseñe oğlumuzı
Bir işitseñ ne 'aceb söyler sözi
204. Baña eydür ana tañruñ kim durur
Tañrı kim idüğini bu ne bilür
205. Bir buçuğ yaşında henüz bir tıfıl
Şimdiden tañrıyı bize şorar ol
206. Bize işbu sözleri şorar bu gün
Nemrüd' uñ korğduğı oğlan olmasun
[84b]
207. Āzer eydür hey senüñ 'aqluñ kanı
Ne tıfıl kim başa bir pehlevānı

⁵⁸ 6/En'am/76: "Batanları sevmem."

⁵⁹ buları: bunları (metinde).

⁶⁰ tamâm: (metinde).

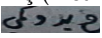
208. Zihî kudret zihî kâmet yâl [ü] bâl
Bir buçuk yaşar mı dırsın zî-ḥayāl
209. Çün Ḥalîl'i bağladı çıkdı şara
Atası put yondı virdi bāzāra
210. Eydür oğul şat bunı bahāsına
İt tevekkül bir daḥı virem yine⁶¹
211. Ḥalîl ol putlar kolına ip taḥar⁶²
Sürer iltür uşadur oda yaḥar
212. Çün bāzār ḥalkı görür ma'būdların
Kim bir oğlan oda yaḥar putların
213. Her biri segridür dükânından düşer⁶³
Ḥayḳırur İbrāhîm'e çevre üşer
214. Kim[i] ağac kimisi çün [taş] atar
Kim urur kim ḳov yaḥasını dutar
215. Ḥalîlu'llāh'a daḥı çevre düşür
Kime kim yumruğı bir kez irişür
216. Yā başın yarar yā boğazın deler
Ḥayḳıruban çevre yumruğın şalar
217. Yaluñuzluḳdan üşendi yaradan
Ḥayḳıruban çıkdı gitdi aradan
218. Geldi İbrāhîm girü evlerine
Atası eydür gecikdün bunca ne
219. Putları n'itdün gecükdün nedür iş
İbrāhîm eydür baba ḳatı imiş⁶⁴
220. Yonar iseñ ḳatısın yonma bu kez
Yumşağın yon kim uşadam tizcegez
221. Eydür oğul didi ki şayru mısın⁶⁵
Didi baba şuña tañrı dir misin

⁶¹ İt: (metinde).

⁶² putlar: putlaruñ (metinde).

⁶³ Mısraın vezni problemlidir.

⁶⁴ imiş: olmuş (metinde).

⁶⁵ didi ki: (metinde).

- 222.Çün cānı yoğ rızkuñı virmez saña
Pes neyiçün tañrı dirsın sen aña
[85a]
- 223.Tañrı aña di [ki] saña cān virür
'Ađl [u] fehm [ü] rızkı dīn ĩmān virür
- 224.Āzer eydür söz degül bu bildüm⁶⁶
İşbu sözi söyleme ağzuñı yum
- 225.Yoksa işbu sözi Nemrüd işide
Göresin ki ol saña [ne] iş ide
- 226.Ayruğ İbrāhīm'e putlar virmedi
Şehr içinde bāzār[a] çıkarmadı
- 227.Bayram oldu bir gün ol şarlu tamām
Nemrüd ile bay [u] yođsul hāş [u] 'ām
- 228.Ŧaşra çığdı cümlesi mīr ü vezīr
Çalınur zūrneya nađāre nefīr⁶⁷
- 229.'Avrat [u] kıız u gelin cümle bile
Çığdı kim yiye iğe 'işret kıla
- 230.Altūna inciye yayıldı kıamu
Dürlü hil'atler geyür kıçı ulu⁶⁸
- 231.Āzer eydür İbrāhīm'e dur örü
Donlaruñ gey bizüm ile gel berü
- 232.Bugün bayramdur teferrüc kılasın⁶⁹
Bizüm ile put-hāneye gelesin
- 233.İbrāhīm eydür baba ben şayruyam
Siz varuñ ben dağı bir demdür varam
- 234.Evde kıaldı yaluñuz gör kim n'ider
Bir kışı kıalmaz şehirde hep gider
- 235.Bir sā'at çün yaluñuz evde kıalur
Çevre bađar bir ulu balta görür
- 236.Balta alur evlerinden çün çıkār
Dört yanını gözedür çevre baçar

⁶⁶ Mısraın vezni problemlidir.

⁶⁷ nađāre: nađāre vü (metinde).

⁶⁸ hil'atler: (metinde).

⁶⁹ Mısraın vezni problemlidir.

237. Gördi şehir içinde diyâr kimse yok
Put-hâne putlar dolu kapu açık

238. Bizemişler altûn ile putların
Pür-muraşsa' la'l ile yâkûtların

[85b]

239. Birbirine karşı ol putlar durur
Halîlu'llâh segridür içrü girür

240. Balta ile cümlesini pâreler
Bir kişi yok kim buları aralar

241. Kuru ağaçdur [u] buçuk içi boş
Balta ile cümlesin toğradı hoş

242. Çün okudu baltayla çağa çak
Ne baş ayak kodı ne burun kulak

243. Kolların uşadur ellerin keser
Ulu putuñ boynına balta aşar

244. Bir ulu put var idi key mu'teber
Dişleri incüyidi gözi güher

245. Oldı kim er [anuñ] adıydı Lât
Adlarıdur anlarıñ Lât [u] Menât

246. Anı kodı kalanını toğradı⁷⁰
Çıkdı şardan tağ yolına uğradı

247. Geldi Nemrüd dağı girür şarına
Kim gele secde kıla putlarına

248. Geldiler put-hâneye [kim] bakasın
İlk geleni çaldı yırttı yaçasın

249. Didiler kim putlar olmuş hurd [u] hām
Bir çeri kırğununa dönmiş tamām

250. Hurd uşatmış cümlesi pâre pâre
Nemrüd eydür hay ne gelmiş bunlara

251. Ey 'aceb bu işi kim itmiş ola
Atlular viribidi her bir yola

252. Didiler bunda bir oğlan dürüdi
Anuñ elinden çanumuz kurıdı

70 kodı: kodı kodı (metinde), toğradı: toğrayıdı (metinde).

253. Putlaruñ boynına ipleri daķar
Sūza_iledür çarşıda oda yaķar

254. Anı ol it[d]i eger itdi ise
Tīz bilüñüz ķancarı gitdi ise

[86a]

255. İstediler İbrāhīm'[i] buldılar
Şol elin ayağın geldiler

256. Basdılar aşığa çok let urdılar
Döge döge Nemrūd'a getürdiler

257. Nemrūd'a getürdiler İbrāhīm'i
İtdi putları işāret iş bu mı

258. Didiler budur o putları şıyan⁷¹
Saña bu tañrı degül durur diyen⁷²

259. Nemrūd eydür İbrāhīm'e yā yigit
Sen mi şıduñ putları toğru eyit

260. Ne iş idi ya'nı bu sen itdüğüñ
Hıç bilür misin bize sen n'itdüğüñ

261. Sen misin ol putlaruñ başın kesen
Ulu putuñ boynına balta aşan

262. İbrāhīm eydür ben itmedüm anı
Getürüñ berü o putlaruñ ķanı⁷³

263. Ben isem āhır size put söyleye
Yā baña put nice bühtān eyleye

264. Nemrūd eydür delü güle [bu] söze
Cānı yoķ put nice söyleye bize

265. İbrāhīm eydür yā cānsuz ağaca
Nite baş ķorsın varup irte gice

266. Çün saña andan ne söz gelür ne ün⁷⁴
Yā neye ķaparsın aña tūni gün

267. Āhır anı ķo şuña dir ki yonar (?)
Her birinüñ üstine siñek ķonar

⁷¹ o: ol (metinde); putları: putlara (metinde).

⁷² degül durur: degüldür (metinde).

⁷³ o: ol (metinde).

⁷⁴ saña andan: andan saña (metinde).

268. siñekden kendüni kırtaramaz
Yâ nice ma'būd olur ol saña bes⁷⁵

269. Ma'būd aña di ki saña cān virür
'Aql [u] fehmi [ü] rızq [u] dīn imān virür

270. Uşlu nice şapa bir cānı yoğa
Var[a] secde eyleye bir oyğa
[86b]

271. Nemrūd işidicegez bu sözleri
Kağımağdan kana döndi gözleri

272. İbrāhīm'e key katı hışm eyledi
Şarlu dağı dört yañadan söyledi

273. Didiler bitürmez iseñ [sen] bunı
Ne bizi kıoya bu oğlan ne seni

274. Nemrūd eydür ben direm bunuñ ögin
Hele varuñ bugün irteye degin

275. Ben bunuñ irtede hağından geleyin
Yâ aşayın yāhoz oda yakayın

276. Vardılar bir yiri deriñ oyduklar
İbrāhīm'i bağılu aña koyduklar

277. İrtede dek bağıladılar dürdiler
Çün şabāh oldu işit kim n'itdiler

278. İrtede oldu İbrāhīm'i aldılar
Girü Nemrūd kağısına geldiler

279. Nemrūd eydür degmeñüz (?) boynuñ urun
Ulu od közden çıkaruñ [siz] bugün

280. Çıkaralum bunı oda yakalum
Biz ho çevre temāşaya baçalum

281. Çün odun devşürdiler evden eve⁷⁶
Odun ile doldı bir ulu ova

282. Yiryirin od urduklar ol odına⁷⁷
Yandı oduñ yaluñı çıkdı güne

⁷⁵ Beytin kafiyesi problemlidir.

⁷⁶ Çün: Çün o (metinde).

⁷⁷ Yiryirin: Yiryüzün (metinde).

283.Şöyle tutdı kim dütünden gök yüzi
Kimse bilmez oldı dünden gündüzi

284.Bir daħı oldı kızıl tarçın bigi
Gökde güneş şaru gügercin bigi

285.Yil doğunur oda yaluñlar uzar
Havāda yekī yekī odlar yazar

286.Ķaᅅı Ķuş kim ol yörelerde uçar
Ol odı göricegez şol dem kaçar

[87a]

287.Didiler nice atalum dir oda
Geldi şeytān girü şol dem Nemrūd'a

288.Eytdi bir sā'atde mancınıĶ düzem
Ben bunuñ zaħmetini sizden üzem

289.Kimse daħı bilmez idi n'itdügin
MancınıĶ dünyāda [ki] ne n'eydügin

290.Ķamuda görmiş[di] anı ol la'īn
Didi ālātın getürüñ tüzcegin

291.Nāyibe buyur ālātın getüre⁷⁸
Ben buyuram bīşe-kārlar yitüre

292.Ne kim iblīs didi getürdi nāyib
Mīħ taħta ağaç ile gün ayup

293.MancınıĶ[ı] dirdi şol dem Ķurdılar
İbrāhīm'i baąlu aña urdılar

294.Üşdiler mancınıĶa yigit Ķoca
MancınıĶdı bir mināreden yüce

295.Biş yüz ādem ipüni çeker idi
Her biri bir dürlü bīşe-ger idi

296.Çekmediler nice kim dürişdiler
Ulu kiçi bay [u] yoħsul üşdiler

297.Nemrūd eydür Āzer'e sen daħı dur
Ne var oąluñ ise düşmānuñ durur

298.Ķurdı Āzer daħı yapışdı ipe
İbrāhīm dutdı yüzün göge depe

⁷⁸ getüre: (metinde).

299.Eytdi fırsat vir atama iy Çalab
Anı utandırma iy Cebbār Rab

300.Ben düşeyin 'ışkıña yakılayın
Kendümi [ben] saña kırbān kılayın

301.Mancınk [da] çıkdı şol dem havāya
Key temāşā idi yoksula baya

302.Çıkdı şıyāndan göge döñdi Hālīl
Şol dem içinde irişdi Cebre'īl

[87b]

303.Eytdi İbrāhīm dutayum mı seni
İtdi sen git Tañrum ile ço beni

304.Ço beni Allāh'um ile girü git
Yürü var sen kend'özüne çäre it

305.Saña n'çün uyam Allāh'um koyup
Çula mı şıgınyayum şāhum koyup

306.Dört ferişte dördi dağı irdiler
Her birine virdi bir dürlü haber

307.Birinüñ yüzine toğru bakmadı
Hağ'dan ayru kimseye gönül akmadı⁷⁹

308.Gitdi İbrāhīm'den ol demde hicāb
Perdeler açıluban gitdi niķāb

309.'Arz kıldı kend'özin Rabb-ı celīl⁸⁰
Şol sâ'at irişdi [ol] dost-ı Hālīl

310.Çün Hālīl'e celīl zār ola⁸¹
Gör ne zīrek şevk-ı şoħbet şāz ola

311.İbrāhīm ol dem irişdi dostına
Dostı görüben iner od üstine

312.Doldurup heybet ile ol od yanar
Emr geldi Tañrı'dan oda i nār⁸²

⁷⁹ Mısraın vezni problemlidir.

⁸⁰ kend'özin: kend'özünü (metinde).

⁸¹ Mısraın vezni problemlidir.

⁸² Emr: Emīr (metinde).

313.Dostumuz varur bu hâzretten saña⁸³
Bâğ [u] bûstân gül [ü] reyhân ol aña

314.Issı olma şovuk eyle kend'özün
Anı pes bu gün selâmet dut özüñ

315.Düşmedin od üstine dahı Hâlîl
Olmış idi ol od aña mu'tedîl

316.Düşdüğü dem bir bînar çıkdı revân
Çevresinde bitdi şol dem erğuvân

317.Gül [ü] benefşe vü lâle vü çemen
Sünbül ü nesrîn [ü] nerkîs ü semen

318.İbrâhîm baçar şolına şağına
Yanar olmuş uçmak[in ol] bâğına

[88a]

319.Ķuşlar öter tûfî vü bülbül turâç
Cebrâ'îl ol dem getürdi taht [u] tâc

320.Dürlü dürlü dahı uçmak tonları
Virdi İbrâhîm'e geydi anları

321.Tâc urınur İbrâhîm tahta çıkar
Bir yüce yirden durup Nemrüd baçar

322.Gördi İbrâhîm'i tonanmış durur
Od içinde tahta çıkmış oturur

323.Çevresinde dürlü çiçek bitüven
İbrâhîm ay bigi güller bitüven

324.Eydür iy vâh odunı göydürmedük⁸⁴
Taşlar atuñ üstine büyük büyük

325.Ķapana taşlar koyarlar özleyü
Atdılar taşu Hâlîl'i gözleyü

326.Ķaş havâ yüzine mu'allâk durur
Ķudret ile her biri gül-âb olur

327.Od içinde İbrâhîm'e saçılır
Ķanda kim düşse gönüller açılır

328.Ķıldı Nemrüd 'ucb idüp ol işe
Kim gülistân oldu od başdan başa

⁸³ hâzretten: hâzretinden (metinde).

⁸⁴ göydürmedük: göyündürmedük (metinde).

329.Vezîrine didi gördün mi bunu
Od bunuñ göydürmedi bir kılmı⁸⁵

330.Vezîr eydür oda tıpar idi bu
Yoḥsa neye yanmayaydı bu ‘adū

331.Od bunuñ tañrısıdur anuñ için
Yoḥsa kül eyler idi bunu bugün

332.Çün bu sözi vezîr ağızından çıkar
Bir pâre od çıktı vezîri yaḥar

333.Ḳapḳara kül oldu ol vezîr yatur
Nemrūd’uñ hem kıızı yanında_oturur

334.Nemrūd[a] eydür baba diyü kıızı
Örü dur İbrāhīm’e ilet bizi

[88b]

335.Secde kıldı İbrāhīm tañrısına
Hıṣm idüp Nemrūd ḳaḳadı kıızına

336.İtdi serhenglerine bunu uruñ⁸⁶
Hıç amān virmeñ tizirek öldürüñ

337.Bir bulut geldi havādan ol kıızı
Şöyle ḳapdı hıç belürmedi özi

338.Ol ḥalāyıḳ bu kerāmeti görür
Her biri dīnlü dīnini degşürür

339.Kimisi tañrı diyü tıpar oda
Kimisi ḥoz münker oldu Nemrūd’a

340.Kimi aya kimi güneşe tıpar
Kimi varur girü put-ḥāne yapar⁸⁷

341.Kimi İbrāhīm’e uyar az ḳadar
İlle Nemrūd ḳorḳusından ḥız ider

342.İbrāhīm oddan çıkar toḡru gelür
Nemrūd’a girü muḳābele olur

343.Eydür iy ḥaḳḳı ḳoyup bātıl dutan
Ḳo bu yalancılıḡı āḫır utan

⁸⁵ göydürmedi: göyündürmedi (metinde).

⁸⁶ uruñ: ıruñ (metinde).

⁸⁷ put-ḥāne: put-ḥāneye (metinde).

344. Gel sen [ol] yaradana eyle sücüd
Kim saña dahı gülistân ola od
345. Nemrüd eydür hazinelerüm ulu
La'l cevâhir zümerüd ü dür dolu
346. Cümlesin bağışla[ya]yın tañruña
Odı şuyı fermân eylesün baña
347. Yoğsa uş leşker direm karşı turam
Göresin Tañrıñ ile ne iş kılam
348. İbrâhîm söyledi ayruğ [bu] sözün
Döndi gitdi kıbleye dutdı yüzün
349. Durdı Nemrüd dirdi dört yüz biñ eri
Cümlesi bunlar giyür gömgök çeri
350. Ardına dürişdi Halîl izleyü
İblîs âlâyınca kulāvuzlayu
- [89a]
351. İbrâhîm bir bñara konmuş idi
Hâzrete karşı yüzün dutmuş idi
352. Gördi bir deñiz bigi çeri gelür
Ucı katı hîç görünmez göz ölür
353. İbrâhîm eydür şıgundum ben saña
İy Çalab'um bir kuluñı şal baña
354. Dünyede andan za'îf kul olmasun
Anuñ ile eyle anları zebün
355. İşbu mel'un çerinuñ sürsür(?) katı
Nemrüd'ün anlar dahı_olsun cinneti⁸⁸
356. İbrâhîm'e irişince ol çeri
Çıkdı şol dem süri siñek leşkeri
357. Bir sâ'at içinde ne at kor ne er
Siñek üşdi leşkerüñ kanın şorar
358. Kırdı Nemrüd leşkerin bölük bölük⁸⁹
Eyledi çoqların[ı] delük delük
359. Kalkanı kalbür bigi hep gözedi
Yiryüzün kızıl kan ile yazadı

⁸⁸ olsun: olmasun (metinde).

⁸⁹ leşkerin: leşkerüni (metinde).

360. At sesiyile erüñ çığırmağı⁹⁰
Deñizi diñdirdi ağlatdı yazı
361. Hıortum ile buları kaçır idi
Şanasın kim yağa biz şoçar idi
362. Gördi Nemrüd leşkerin kuş [u] siñek
Siñek olmuş kim kan içmiş bir siñek
363. Baqdı Nemrüd siñegüñ heybetine
Kor[ku]sından kaçmı urdı atna
364. Nemrüd anı görüben kaçar gider
Bir siñecüğe Çalab'um emr ider
365. Yüri var tiz tahtı üstinde anı
Sen helāk eyle bugün ol mel'ünü
366. Bildüreyin ben aña kend'özünü
Burnına gir yigil anuñ mağzını
[89b]
367. Aşkış idi ol siñek bir gözi yok
Kıanadınuñ bir kenarı [da] şınuk⁹¹
368. Kıovdı Nemrüd'ı sarâyına degin
Geldi Nemrüd dağı virmedi ögin
369. Gelür ol siñek bacasından iner
Nemrüd'ün tahtın kenârında kıonar
370. Nemrüd anı görür elin uzadur
Nemrüd'ün ol burnın Allāh gözedür⁹²
371. Nemrüd anı dutmağa örü durur
Ol siñek dīv bigi burnına girür
372. Şöyle bīnīsine dosttoğru girür
Çağırur Nemrüd 'azīm feryād ider
373. Ol siñek aña ağı eyler işin
Kıulları tutmağ ile döger başın
374. Bīnīsinde ol siñek dirler durur
Kıulları başına tokmak[lar] urur

⁹⁰ sesiyile: (metinde).

⁹¹ kenarı: kıoyanı (metinde).

⁹² burnın Allāh: Allāh burnın (metinde).

375. Hâk Çalab bizven diyenleri tamâm
Nemrüd'ı bigi_eyleyiser hürd [u] hām
376. Ol siñek elinde Nemrüd kahr olur
Yidügi ni'metler aña zehr olur
377. 'Āķıbet oldı hāli tekebbürüñ (?)
Nemrüd ile Tañrı n'eyledi görüñ
378. Aramızda kimseler vardur bugün
Her biri biñ Nemrüd bigi mergüb⁹³
379. Alalanur [ki] ālāti yoķ durur
Yoħsa Nemrüd'dan daħı artuķ durur
380. Ben benime uŗta Şöyle zālimum
Beni baña Őoruñ eydem ben kimem⁹⁴
381. Halk beni mü'min Őanur ben fāsıķam
İlle anuñ raħmetine 'āŗıķam
382. Ben anuñ fażl u keremin gözlerem
Ümizümi ol kapuya gizlerem
- [90a]
383. Girü ĥor olmuŗa Settāru'l-'uyüb
Ger ĥafür olmuŗa Ğaffaru'z-zünüb
384. Bir dem içinde yıķardı 'ālemi⁹⁵
Ķahr ideydi bu yazuķlu ādemi
385. Pes bilüñ çü varlıĥından ol İlah
Raħmet eyler ķullarına pādiŗāħ
386. Őeyyād Hamza ben daħı mücrim ķula⁹⁶
Ümizüm var kim Çalab raħmet ķıla
387. Aña raħmet eyleyicegüz Kerim
Yā kimi maħrüm ķoyusar ol Raħim
388. Tañrı raħmet eyleyiserdür aña
Kim du'āyla bizi hergiz aña
389. Fātiħā'dan ol bizi unutmaya
Aĥızın yumup durub[an] gitmeye

⁹³ Beytin kafiye kelimeleri ile mısraın vezni problemlidir. Büyük ihtimal müstensih burada iki beyti yanlışlıkla birleŗtirmiş, birer mısralarını yazmamıştır.

⁹⁴ eydem ben: ben eydem (metinde).

⁹⁵ yıķardı: yıķar idi (metinde).

⁹⁶ Mısraın vezni problemlidir.

Temmet tamām bi-‘avni’llāhi ve ḥüsni tevfiḳ va’llāhu a’lem bi’ş-şavāb.

Oḳuyanı dinleyeni yazanı

Raḥmetüñle yarlıġaġıl yā Ğanī

Bu kitābı isteyene olsun mübārek murādın virsün Ḥaḳ tebārek. Kātibehu Ḥasan bin Velī vaḳt
fī sene 989.

Kaynakça

- Akar, Metin (1987), "Şeyyâd Hamza Hakkında Yeni Bilgiler", *Marmara Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türklük Araştırmaları Dergisi*, 2, 1-14+resimler.
- Anikeevoj, N.A. (1992), *Tajjad Hamza: Jusuf i Zelicha*, Moskva.
- Bars, Mehmet Emin (2018), *Kıssa-i İbrahim (Mukayeseli Bir Araştırma)*. Ankara: Sonçağ Yay.
- Buluç, Sadeddin (1968), "Şeyyâd Hamza'nın Bilinmeyen Bir Mesnevîsi", *Türkiyat Mecmuası*, XV, 247-264.
- Çelebioğlu, Âmil (1999), *Türk Edebiyatı'nda Mesnevi*, İstanbul: Kitabevi Yay.
- Dilçin, Cem (1978), "XIII. Yüzyıl Metinlerinden Yeni Bir Yapıt: Ahvâl-i Kıyâmet", *Ömer Asım Aksoy Armağanı*, Ankara: TDK Yay., 49-75.
- Durmaz, Esra (1994), *Şeyyâd Hamza'nın Ahvâl-i Kıyâmeti*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Feşel Güzelşık, Gülten (1996), *Şeyyâd Hamza, Mi'râc-nâme*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Hickman, Bill (2014), *The Story of Joseph: a fourteenth century Turkish morality play/Sheyyad Hamza*, Syracuse University Press, Syracuse.
- Köprülü, Fuad (1921-1925), "Anatolishe Dicher in der Seldschukenzeit. I Tejjâd 'Hamza'", *Körösi Csoma-Archium*, 1, 183-190.
- Köprülü, Fuad (2001), "Selçukiler Devrinde Anadolu Şairleri 1. Şeyyâd Hamza", *Türk Yurdu*, Sekizinci Cilt (Cilt 15-1), Ankara: Tutibay Yay., 23-27.
- Köprülü, Fuad (1993), *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yay.
- Merhan, Aziz (2006), "Şeyyâd Hamza'nın Yeni Bir Şiiri (Milan Adamovic)", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14, 157-171.
- Şeyyâd Hamza (2008a), *Destân-ı Yûsuf*, Haz. Emin Eminoglu, İstanbul: IQ Yay.
- Şeyyâd Hamza (2008b), *Yûsuf u Zelihâ*, Haz. Osman Yıldız, Ankara: Akçağ Yay.
- Şeyyâd Hamza (2008c), *Yûsuf u Zelihâ*, Haz. Ümit Özgür Demirci-Şenol Korkmaz, İstanbul: Kaknüs Yay.
- Şeyyâd Hamza (2010), *Yûsuf ve Zelihâ*, Haz. İbrahim Taş, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay. 56443,seyyad-hamza--yusuf-ve-zelihapdf.pdf (ktb.gov.tr) [Erişim Tarihi: 13.08.2022].
- Şeyyâd Hamza (1946), *Yusuf ve Zeliha*, Nakleden: Dehri Dilçin, İstanbul: TDK Yay.
- Tavukçu, Orhan Kemal (2009), "Klasik Edebiyatta Hamse Geleneği ve Şeyyâd Hamza", *Turkish Studies*, 4/7, 593-602.
- Turhal Güler, Fatma (1996), *Vefât-ı Hazret-i Muhammed Aleyhi's-selâm*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

دَايَتَانِ عَمْرٍو دَعَلِيَّةً لَلْعَنَةِ وَإِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ
بِاسْمِ اللَّهِ وَاللَّهُ أَوْلَىٰ سَوْزِ، اَلنَّوَجِيَّةُ سَوْزِ كَا اَوَّلِسُوَّةُ بِيَدِ،
سَوْزِ مَوْلَى اللَّهِ اَوْلَىٰ لَوَلَمَغْبِي، بِالْهَبِي وَتَلَوَسْكَرُ رُوَّةُ سَرْبِي
اللَّهُ اَوْلَىٰ وَآفِي يَكَاةُ نَنَوَارِ، اَوْلِرِ اَفِيورِ اَز فَوْبِر وِر وَاكَا
اَوْلِرِ رِبُو عَا كَمُو كَا وَا رِبِي وِر غِي، اَوْلِ بِنُو م وِسِي وِي بَرِي نِي وَا كَدِي
اَوْلِرِ رُو كَسْتُو م وِي نِي بِنَا مِي، اَوْلِ رَسُو لَه اَوْلِ سَنَفِي عَا لَمِي سَرِ
فَوْشِ مَلُو تَن وِي رُو رِبِي كَا اَكَا، عَا قَبَا بَر وَا سَنَاةُ اِبْرِي م سَا ۹
سَا فَرَا عَا تَدَه وِي مِج بَر فَوْشِ فَبِر، عَا سَقَبَا وَا كَمَا بُو سَوْزِي مَقْبَرِ
وَر اِي مَجْدِ وَا تَدِي كَا فَرَا عَا لَمِي، بُو غَمَدِي بَر تَا كَا بَلُو رَا وَا مِي
نَمُو وَا بَرِي مَا كَا اَوْلِ فَلُو تَا وَا، فَا لَمِ، بُو ن پَر سَتَا رَا بَرِي وَا فَا مِ
نَه نَبِي وَا رَا بَرِي اِبْر وَا نَه وِي، شَر وَا مَسْ اَبَرِي كَا فَرَا اَنِي
نَمُو رَا وَا لَم وَا نَا بِنُو م وِي رَا بَرِي، تَا كَا لِي عَا وَا مِ سِي قَبَلُو رَا Bَرِي
بَر كُوَّة اَوْلِ مَلُو كَا بَر اَوْلِ مَلُو جِي، مَقْبَرِ سَوْزِي كِر كِي فَوَا جِي سِي
اَوْلِ مَقَا مِد، اَوْتَر وَا رَكْنِ اَكْشَرِي نِ، سَوِي لَرِي بُو عَا وَا تِي نَمُو وَا كُو زِي نِ
كِي مِ بَر اَلشَبُو نَمُو وَا تَا كَا ي وِي رُو نِ، نُو بَر وِر بَرِ اَنُو كَا نَسَبِي بَر وِر
اَوْلِ وَا فَا يَز جَلِي نِ اَو، مِي، تَا كَا لَمَدَه نَمُو كَا اَرُو مِي

Resim 1: Eserin ilk sayfası

کبر و صورا و لما استار القیوب
بوم ایچنه بغاریری عالمی ۶
کغندرا و لما غنقارا لکز نوب
بسی بلوکه جو و و لکنده اوله الله
فهر ابری وی بو یاز قلا آوی
سیاه عز بن و آغی سو پریم قولا
رحمن ابار فولدینه پار بساه
اگار رحمت ابلایجا کوز کریم
او بیز ورح و آریم طلب رحمت قبلای
تکری رحمت ابلایسر و آرا
باکمی محروم قیویسر اوله رفیم
فانحاده اوله بزی اونو تبه
کیم دعا بیل بزی هو کیز آ
اغزین بومسین و روپ کتبه
تمن تمام بعون الله و من توفیق و الله اعلم بالصواب
اوقبایه و کلایه یاز آ نی
رحمتو کلا یار لغانیال باغنی
بو کتابی استینه اولسهر مبارکه
مرا دین و برسن صوح تبارکه
کاتبه حسن بن و بی
وقت فصحی
۹۱۶

Resim 2: Eserin son sayfası